

FORTIDSMINNEFORENINGEN

VESTFOLD AVDELING

Post: Farmannsveien 30, 3100 Tønsberg / bank: 2480 30 21690

Larvik kommune
Plan og byggesak
Feyers gate 7
3256 Larvik

Tønsberg 07.01.06

Klage på vedtak i Planutvalget, Larvik kommune 13.12.2005, oppføring av veranda Nedre Tverrgate 2

Fortidsminneforeningen har mottatt nytt vedtak av 13.12.05 fra Planutvalget i Larvik kommune vedr. Nedre Tverrgate 2, , datert 16.12.05. Planutvalget godkjenner tiltak med hjemmel i Plan og bygningslovens §7 og gir dispensasjon for oppføring av veranda i to etasjer på Nedre Tverrgate 2. Vedtaket er resultat av ny behandling av saken etter klage fra Fortidsminneforeningen. Fylkesmannen opphevet Planutvalgets forrige vedtak i samme sak.

Fortidsminneforeningen kan fremdeles ikke se at vedtaket er tilstrekkelig eller faglig forsvarlig begrunnet iht. Plan og bygningslovens krav ved dispensasjonsvedtak. Etter Fortidsminneforeningens oppfatning er vedtakets innhold av en art som forutsetter omregulering fra gjeldende bevaringsplan for Langestrand. Fortidsminneforeningen ber derfor Fylkesmannen underkjenne planutvalgets vedtak.

Planutvalget angir som særskilt grunn: *”at eksisterende hus har empirestil i 1. etg og er ombygget med sveitserstil i 2.etg med to ganske dominerende arker. Huset får en oppgradering, med en estetikk som vi mener fyller kriteriene i Langestrands verneplan: at bygningens karakter blir ivaretatt. Planutvalget ser behovet for en balkong, og at balkonger hører med til sveitserstilen.”*

Fylkesmannen skriver til klagesaken: *”Bestemmelsen (i reguleringsplanen – vår anm.) må tolkes slik at ethvert tiltak som endrer bebyggelsens karakter vil være i strid med planen.”*

Reguleringsplanens § 7.3 sier at *”eksisterende bygninger kan på- og tilbygges dersom bebyggelsens karakter mht. former, materialer, etc blir opprettholdt eller så vidt mulig ført tilbake til hva som har vært tidligere.”*

Fortidsminneforeningen vil peke på følgende punkter:

- 1 Planutvalget forutsetter at de to takarkpåbyggene fra ca 1900 er av en slik karakter/dominans at de rettferdiggjør videre endring av empirebygningens fasade i retning av sveitserstil. Takflatene med arker fremstilles som ”2.etg”.
- 2 Planutvalget begrunner sitt vedtak med at bygningen oppgraderes med en estetikk som ivaretar verneplanen krav.
- 3 Planutvalget ser behovet for en balkong og mener balkonger hører med til sveitserstilen.

FORTIDSMINNEFORENINGEN

VESTFOLD AVDELING

Post: Farmannsveien 30, 3100 Tønsberg / bank: 2480 30 21690

Til punkt 1: Fortidsminneforeningen viser til at bygningen kun har en ark på frontfasaden. En ark til på bakfasaden vedrører ikke denne byggesaken da det er forholdet til fellesrommet dvs gate/hovedfasade som er utgangspunktet for uenighet. Planutvalgets premiss er feil, da denne saken kun forholder seg til frontfasadens første etasje og takflaten/takarken over denne. Heller ikke på denne bakgrunnen kan vi se at en enkelt takark kan vedtas å være den dominerende stilfaktor på bygningens hovedfasade som skulle berettige å endre bygningens hovedkarakter av eldre og sjeldnere stilformer i retning av den omtalte sekundære stilformens uttrykk. Takform og raft, takvinkel, fasadedisponering, grunnmur, proposjoner, vindustype og rytme har entydig empire/senempire karakter. Hovedkarakteren består i bratt takvinkel, knapt takutspring, sideordnet hovedinngang, empire vindusutforming (vindustypen overlevde inn i sveitserperioden), gammelmodig stablet naturstensgrunnmur, raftepanel av senempire type. "Sveitserstilen" er kun representert i vindusdekor, ark og dørblader. Om takarken kan det sies at den ikke har utpreget sveitserkarakter, men snarere er preget av det knappere stiluttrykket fra tiden etter 1900. Slike arker ble oppført for å muliggjøre rom på loftet i tillegg til de sedvanlige gavlværelsene. Det er ingen naturlig konsekvens at en slik ark skal ha veranda eller balkong. Slike arker uten utbygg/balkonger kan observeres på utallige hus fra perioden så vel som tilføyelser på utallige bygninger med eldre opprinnelse. Den tidligere omtalte sogneprestboligen (forrige klage) i Fredrikstad er et godt eksempel. Det er vanskelig å tenke seg sogneprestboligen fra 1830 tilført en veranda, slik planutvalget i Larvik mener er naturlig når slike takarker forefinnes. En biltur over Brunlanes til Nevlunghavn vil åpenbare et utall slike arker som aldri var ment å skulle frontes av balkonger el.

Til punkt 2: Planutvalget viser til verneplanens krav uten å gjengi disse, og mener den foreslåtte estetikk tilfredsstillende disse kravene. Planutvalget begrunner vedtaket i at forslaget har "tilfredsstillende estetisk utforming". Fortidsminneforeningen vil peke på at verneplanens hovedformål er å bevare bebyggelsens overleverte historiske karakter, ikke å innføre nye former som er estetisk tilfredsstillende. I vernesammenheng spiller estetikk en underordnet rolle og kan ikke tillegges avgjørende vekt fremfor bevaring av historisk karakter. Estetisk vurdering er en av flere vurderinger som først vil berøre et tiltak som allerede i prinsippet er akseptert. For øvrig viser vi til Rundskriv H-7/97: *"at de kommunale bygningsmyndigheter og politikere har et gjennomtenkt og faglig begrunnet forhold til hvilken estetisk utvikling, dvs. endring, som er ønskelig i kommunen. Dette bør komme til uttrykk skriftlig (jfr. drøfting ovenfor om fremgangsmåter). Ved å ha klarlagt på forhånd hvilke momenter man vil legge vekt på, vil det foreligge en referanse ved behandling av det enkelte tiltak. I tillegg vil utbyggerne kunne forholde seg til slike dokumenter ved utforming av sine prosjekter."* På bakgrunn av rundskrivet fremstår dispensasjonsvedtaket som grunnløst og vilkårlig uten referanse til ønsket estetisk norm e.l. Dersom Planutvalget skulle mene at deres begrunnelse i denne saken er å forstå som en generell retningslinje, har Planutvalget likevel ikke etter vår oppfatning kompetanse til å vedta en slik overordnet retningslinje.

I utgangspunktet dreier vernevurderingen seg om hvorvidt et tiltak forvansker og/eller endrer objektet eller oppfatningen av objektet. Dette er et anerkjent prinsipp som Norge har sluttet seg til internasjonalt bl.a. gjennom tilslutning til Venezia charteret. Følgelig er det uten interesse i denne sammenhengen hvorvidt tiltakshavers forslag tilfører bygningen en bedre estetikk enn den i utgangspunktet besatt. Dersom den estetiske forbedringen endrer bygningens historisk overleverte karakter, må den avslås under henvisning til verneplanens §

FORTIDSMINNEFORENINGEN

VESTFOLD AVDELING

Post: Farmannsveien 30, 3100 Tønsberg / bank: 2480 30 21690

7.3. Det er i første fase kun av interesse om tilføyelsen underordner seg det historiske. Dominerer og/eller endrer den bygningens overleverte karakter, strider den mot bevaringsplanens hovedformål. Ønsker Planutvalget å opprettholde en slik nyinnretning av planens formål, bør det gjennomføres gjennom reguleringsendring, ikke dispensasjon.

Til punkt 3: Planutvalget ”ser behovet for en balkong”. Skulle et slikt syn gjøres til grunnlag for viktige beslutninger i bevaringsområder, vil fremtiden for bevaringsregulerte bygninger være uforutsigbar. Planutvalget begrunner med en personlig observasjon som følgelig virker vilkårlig. Planutvalget tar dessuten feil i sin kobling mellom den omtalte takarken og den omsøkte ”balkongen”. Balkonger (utbygg) er ikke typiske for sveitserstilen slik Planutvalget mener, men de forekom. Derimot ble delvis innebygde/innelukkede verandaer svært populære i denne stilen. Det betyr ikke at enhver sveitserark eller ethvert sveitserhus fordrer en veranda. Den omsøkte bygningen har en knapp og sluttet karakter både i første etasjes empirepregede fasade og i takarkens nøkterne og knappe utforming. Takarkens variant av nøktern utforming er typisk for en senere periode da sveitserstilen i sin opprinnelige broderte og ekstravagante form var på vei ut og ble blandet opp med andre nye stilelementer. Det er godt mulig de smale raftene skriver seg fra denne perioden. De kan i så fall uansett ikke karakteriseres som sveitserstil, men heller som en ”historisme”, en gjentakelse av empire og biedermeiertidens rafter. Eksempler på slike uttrykk finnes representativt spredt langs Planutvalgets reiserute ved hver eneste befaring.

Selv om man skulle godta Planutvalgets påstand om at bygningen i hovedsak (dominerende takarker) gjenspeiler sveitserstil, er bygningens mest karakteristiske trekk fremdeles den sideordnede hovedfasaden med hovedinngangsdør mot hjørnet. Dette opprinnelige og asymmetriske trekket forsvinner dersom det bygges en midtplassert veranda slik tiltakshavers tegninger viser. Enten man velger å betegne huset som sveitserstil eller empirestil vil en markant betoning av bygningens midtparti utradere bygningens mest særpregede karaktertrekk – den asymmetriske sideordnede fasadedisponeringen..

Vi vil også påpeke at verandaen tegnet av tiltakshavers arkitekt verken er preget av empire- eller sveitserstil. Den omsøkte verandaen er en utpreget moderne villaveranda med nostalgiske trekk, som like gjerne kunne observeres på et nybygg i Tveteneåsen. I denne sammenhengen vil den foreslåtte veranda stilmessig og estetisk være en ulykke.

Vi vil også påpeke at omsøkte veranda forutsetter irreversible inngrep i bygningens konstruksjon og fasade. Formålet med bevaring er å hindre tap av originalt bevaringsverdig materiale, enten det forekommer skjult som konstruksjon eller synlig som fasadeelementer.

Venezia charteret

Norge har ratifisert “INTERNATIONAL CHARTER FOR THE CONSERVATION AND RESTORATION OF MONUMENTS AND SITES” (The Venice Charter- 1964). Charterets retningslinjer ligger til grunn for offisiell norsk vernepolitikk. Følgende utdrag er relevante for denne saken. Vi viser spesielt til artikkel 13 og 14.

Artikkel 6: Bevaringen av et kulturminne innbefatter vern av omgivelsene i deres målestokk. Der den tradisjonelle omgivelsen består, må denne bevares. Enhver nybygging, riving eller endring som kan ødelegge forholdene i bygningsmassen eller i fargen avvises.

FORTIDSMINNEFORENINGEN

VESTFOLD AVDELING

Post: Farmannsveien 30, 3100 Tønsberg / bank: 2480 30 21690

Artikkel 11: Gyldige bidrag fra alle epokene for oppførelsen av et kulturminne må respekteres, da enhetlig stil ikke er et mål for en restaurering. Når en bygning inneholder flere former som dekkes av hverandre kan frigjøringen av en underliggende form bare unntaksvis berettiges. Det forutsettes da at de elementer som fjernes, er av liten interesse, og at det som bringes for dagen utgjør et vitnesbyrd av høy arkeologisk, historisk eller estetisk verdi, og at bevaringstilstanden ansees som tilfredsstillende. Vurderingen av de angjeldende elementers verdi og avgjørelsen om hva som eventuelt kan fjernes, kan ikke overlates til prosjektets ansvarshavende alene.

Artikkel 13: Tilføyelser kan bare aksepteres i den grad disse tar hensyn til alle de interessante delene av byggverkets, dets tradisjonelle ramme, balansen i komposisjonen og forholdet til omgivelsene.

Artikkel 14: Historiske områder må vies spesiell omsorg for å bevare sin integritet, sikres renovering og vedlikehold, og at områdene kommer til sin rett i samsvar med deres betydning. Konserverings- og restaureringsarbeider som utføres her, bør hente inspirasjon fra prinsippene som er uttrykt i artiklene foran.

Planutvalgets varslingsplikt ved dispensasjon

Plan- og bygningsloven § 7 siste pkt. i tredje ledd fastsetter at fylkeskommunen og statlige myndigheter hvis saksområde blir berørt, skal være gitt anledning til å uttale seg før det gis dispensasjon fra kommuneplanens arealdel, reguleringsplan, bebyggelsesplan eller pbl. §§ 17-2 og 23. Langestrand er av Riksantikvaren fastslått å være et område av betydelig nasjonal verdi. Planutvalget har ikke varslet og gitt berørt regional/statlig myndighet anledning til å gjøre seg kjent med Planutvalgets begrunnelse for dispensasjon og mulighet til å uttale seg om dispensasjonen før vedtaket ble truffet. Fylkeskommunen avga en uttalelse til klagesakens forrige runde, men denne er ikke avgitt til Planutvalgets nye begrunnede vedtak. Dersom man likevel finner at Fylkeskommunens uttalelse er dekkende som uttalelse til Planutvalgets dispensasjonsvedtak, vil vi peke på at begrunnelsen for dispensasjonsvedtaket i så fall bortfaller som grunnløst da Fylkeskommunen fraråder dispensasjon med en grunngivelse som imøtegår Planutvalgets særlige grunner. "Vi anser at for nedre Tverrgate må fasaden mot gaten bevares, og ikke få balkonger/terrasser, da dette er fremmed for eldre bebyggelse (med unntak av sjenerøs sveitserstil)". Vi viser i den forbindelse til Riksantikvarens veileder:

"Bevaringsområder

En bør være spesielt varsom med å dispensere i områder som er regulert til spesialområde bevaring eller på annen måte har fått et særlig vern. Vernebestemmelsene skal være utformet med sikte på å ivareta en helhet som lett blir skadelidende hvis planen fravikes på enkelte punkter. Regional kulturminneforvaltning skal gis anledning til å uttale seg til saken før den behandles. Dersom regional kulturminneforvaltning ikke har innvendinger til dispensasjonen, og det ellers foreligger særlige grunner, kan det gis dispensasjon. I motsatt fall foreligger det ikke grunnlag for dispensasjon". (Riksantikvaren: veileder Kulturminner og kulturmiljøer, Plan og bygningsloven).

Planutvalgets forhold til lovgiver

I dette tilfellet er planutvalgets dispensasjonsvedtak og begrunnelse i strid med bevaringsplanens formål. Bevaringsplanen ble vedtatt av Larvik kommunestyre i 1985 etter en lang og grundig politisk og offentlig debatt med bakgrunn i uheldige utviklingstendenser i området. Man må gå ut fra at Larvik kommunestyre den gang hadde en klar og begrunnet

FORTIDSMINNEFORENINGEN

VESTFOLD AVDELING

Post: Farmannsveien 30, 3100 Tønsberg / bank: 2480 30 21690

intensjon med vedtaket om bevaringsplan for Langestrand. Den brede og grundige vurderingen av Langestrand som bevaringsområde gjenspeiles også i Riksantikvarens opprinnelige uttalelse fra 1985, nyformulert og forsterket i 2002, om områdets nasjonale verdi. Alle parter var den gangen opptatt av å bevare områdets karakter og hindre videre utarming av bevaringskvaliteter.

Planutvalgets dispensasjonsvedtak utfordrer kommunestyrets kompetanse som lovgiver. Planutvalget er i utgangspunktet et kontrollerende organ og er ikke kompetent til å innrette reguleringsplanen i en ny retning.

Sammenfatning:

Fortidsminneforeningen ber Fylkesmannen oppheve vedtak av 13.12.05 i Planutvalget i Larvik kommune. Vi har følgende innvendinger mot vedtakets gyldighet:

1. Vedtaket er ikke fattet med hjemmel i gjeldende verneplan for Langestrand. Verneplanen hjemler bevaring/tilbakeføring. Planutvalget feiltolker hensikten med bevaringsplanen. Planutvalgets vedtak tillater tilbygg og endring av eksisterende fasade på bekostning av vesentlige bevaringskvaliteter planen er ment å ivareta. Vedtaket tilfredsstiller ikke verneplanens § 7.3.
2. Planutvalgets begrunnelse er basert på feil forståelse av omsøkte bygnings stilkarakter. Sekundære og mindre bygningselementer gis av Planutvalget forrang som beslutningspremiss foran opprinnelige og vesentlige kvaliteter. Bygningens karakter tillates endret begrunnet i forhold av sekundær karakter – på bekostning av bygningens vesentligste bevaringsverdige karaktertrekk.
3. De særlige grunner til dispensasjon Planutvalget fremfører, er basert på feil forståelse av bygningens karakter så vel som mangelfull forståelse av sveitserstilens særegenheter og karakter.
4. Planutvalgets angitte særlige grunner er ikke begrunnet på basis av en holdbar faglig vurdering og eksponerer feilaktig forståelse av stil og bevaringsproblematikk.
5. Vedtaket strider vesentlig mot verneplanens formål og vil ha omfattende konsekvenser for behandlingen av andre saker i samme område. Dette er ikke utredet av Planutvalget. Planutvalgets vedtak forutsetter reguleringsendring som kun kommunestyret har kompetanse til å vedta.

For styret i Vestfold avdeling av Fortidsminneforeningen

Dyveke Bast
Leder

Ragnar Kristensen
styremedlem

Kopi:
Vestfold Fylkeskommune
Riksantikvaren